

Visuomenės sveikata 2002 m. Nr.4(19)

Turinys

R.Jankauskas, J.Kalibatas

Profesinės sveikatos stiprinimo moksliniai tyrimai Lietuvoje: higienos instituto darbo medicinos centro 10 metų veiklos apžvalga, (5-10).

V.Kanapeckienė, J.Kalibatas

Citomegalovirusinė infekcija ir imuninė sistema, (11-15).

J.Kairys, E. Žėblienė, B.A.Rutkys, R.Čepulis, I.Zokas

Vaistų politikos Lietuvoje vertinimas paciento požiūriu, (16-22).

N.Čistovaitė

Kauno miesto visuomenės pasirengimas dalyvauti sveikatos politikoje ir sveikatos stiprinimo veikloje, (23-29).

E.Grinienė

Vaikų ir paauglių psichosomatinės būsenos 1994 ir 2000 m. palyginamoji analizė, (30-34).

R.Jankauskas, B.Pajarskienė, D.Adamonienė, G.Smolianskienė, R. Petrauskaitė-Everatt

Profesinės potencialių darbo aplinkos kancerogenų ekspozicijos įvertinimas Lietuvos įmonėse, (35-41).

L.Kimševaitė

Galvos smegenų trauma: ligonių slauga, (42-46).

D.Paškevičienė

Maisto skaidulos augalinės kilmės produktuose, (47-52).

D.Taškūnaitė, A.Vingras

Medicinos personalo suteiktos žinios motinoms apie naujagimio maitinimą ir slaugą, (53-59).

M.Kušleikaitė, A.Kirkutis, O.Rugevičienė, A.Razbadauskas

Cinko reikšmė kraujagyslių lygiųjų raumenų kontraktiliškumui ir jų ultrastruktūrai, esant hipodinaminiam stresui, (60-64).

J.Stankevičiūtė, S.Urbienė

Pieno rūgšties bakterijų įtaka denitrifikacijos procesams rūkytose dešrose, (65-72).

**R.Proškuvienė,
A.Kalinkevičienė**

V.Zlatkuvienė,

M.Černiauskiene,

Jaunimas ir kūno dekoravimas, (73-78).

R.Petrauskaitė-Everatt, R.Jankauskas, J.Kalibatas

Rizika susirgti vėžiu dirbant naftos perdirbimo įmonėse.
Epidemiologinių tyrimų apžvalga, (79-84).

Salmeterolio/flutikazono propionato sudėtinio preparato ir flutikazono propionato kaštų efektyvumo tyrimai tarp pacientų, sergančių bronchine astma įvadas ir apžvalga, (85-88).

Turinys

R.Jankauskas, J.Kalibatas

Profesinės sveikatos stiprinimo moksliniai tyrimai Lietuvoje: higienos instituto darbo medicinos centro 10 metų veiklos apžvalga, (5-10).

Santraukos nėra

V.Kanapeckienė, J.Kalibatas

Citomegalovirusinė infekcija ir imuninė sistema, (11-15).

Santrauka

Persistuojančios žmogaus organizme infekcijos, arba latentinės infekcijos (ypač CMV infekcija), yra labai susijusios su žmogaus imunine sistema ir joms būdingas silpnas šeimininko imuninis atsakas, tam tikra abipusė organizmo imuninės sistemos ir viruso, tūnančio organizme, tolerancija. Kai imuninė sistema normaliai funkcionuoja, organizme slypi latentinės būsenos CMV. Tačiau dėl įvairių endogeninių ir egzogeninių veiksnių įtakos nusilpus imuninei sistemai CMV gali reaktyvuotis, ekspresuoti ankstyvuosius ir vėlyvuosius antigenus žmogaus ląstelių paviršiuje, modifikuoti organizmo ląstelių funkcijas, keisti ar iškreipti šeimininko imuninį atsaką. Daugelis tyrinėtojų nustatė ląstelinio imuniteto rodiklių (ypač imunosupresinėmis savybėmis pasižyminčių citotoksinių T limfocitų, natūralių kilerių) pokyčius priklausomai nuo CMV statuso.

Buvo ištirtas 511 praktiškai sveikų asmenų (kraujo donorų) imuninis atsakas į CMV ir ląstelinio bei humoralinio imuniteto rodikliai. Daugiafaktorinės dispersinės analizės būdu palyginti CMV infekcijos aktyvumą atspindinčių serologinių rodiklių pokyčiai priklausomai nuo imunologinių rodiklių pokyčių. Nustatyta, kad didėjant IgG antikūnų lygiams prieš ankstyvuosius antigenus (CMV-AA) organizme randamas gerokai aukštesnis CD8 supresorių / citotoksinių limfocitų absoliutus skaičius ir procentinis kiekis ir žemesnis imunoreguliacinis indeksas CD4/CD8.

Raktažodžiai: citomegalo virusas (CMV), citomegalovirusinė infekcija, imuninė sistema, imunologiniai rodikliai.

J.Kairys, E. Žėbienė, B.A.Rutkys, R.Čepulis, I.Zokas

Vaistų politikos Lietuvoje vertinimas paciento požiūriu, (16-22).

Santrauka

Darbo tikslas yra išsiaiškinti Lietuvos miestų, rajonų centrų ir rajonų miestų, kaimų gyventojų nuomonę apie ambulatoriniam gydymui išrašomų vaistų kiekį, kainą, kompensavimo modelį/tvarką ir teikti pasiūlymus Sveikatos apsaugos ministerijai, apskritims ir savivaldybėms, kad gerėtų pacientų aprūpinimas reikalingais vaistais.

Darbas atliktas 2002 m. gegužės-birželio mėnesiais. Apklausoje dalyvavo 1003 nuolatiniai gyventojai nuo 18 iki 75 metų. Apklausa buvo vykdoma visoje Lietuvos teritorijoje.

Daugelis pacientų (70,9 proc.) nurodo, kad gydytojai išrašo vaistų tiek, kiek reikia, tačiau pažymi, kad jiems vaistai yra per brangūs (63,8 proc.). 12,3 proc. respondentų miestuose, 14,3 proc. – rajonų centruose ir 12,1 proc. – kaimuose nurodo, kad ambulatoriniam gydymui skiriama per daug vaistų. Beveik pusė respondentų (48,8 proc.) norėtų, kad būtų kompensuojami tik pigiausi medikamentai, o jeigu reikia brangesnių vaistų, sutinka mokėti kainų skirtumą.

Raktažodžiai: ambulatorinė asmens sveikatos priežiūra, paslaugų prieinamumas, vaistai, vaistų paskyrimas.

N.Čistovaitė

Kauno miesto visuomenės pasirengimas dalyvauti sveikatos politikoje ir sveikatos stiprinimo veikloje, (23-29).

Santrauka

Šio tyrimo tikslas yra įvertinti Kauno miesto visuomenės požiūrį ir pasirengimą dalyvauti sveikatos politikoje bei sveikatos stiprinimo veikloje. Bendruomenės pasirengimui tirti pritaikėme anoniminę gyventojų apklausą. Apklausa buvo daroma Kauno mieste 2000 m. Iš 1000 atsitiktinai atrinktų asmenų į anketos klausimus atsakė 657 (65,7%). Rezultatai parodė, kad mūsų visuomenė yra pasyvi ir nemano galinti veikti priimamus sprendimus, kurie siejasi su gyventojų sveikatos stiprinimu. Manančių, jog gali daryti įtaką sprendimams, kuriuos priima politikai ir specialistai sveikatos stiprinimo srityje, buvo 2,6 karto mažiau nei galvojančių, kad jokios įtakos negali daryti: atitinkamai 27,7% ir 72,3%. Atsakiusiųjų nuomonė apie jų galimybes kontroliuoti politikų ir specialistų priimamus sprendimus, kurie turi įtakos gyventojų sveikatai, tiesiogiai priklauso nuo išsilavinimo, pajamų, subjektyvaus sveikatos vertinimo, rūpinimosi sveikata bei vertybinės orientacijos. Norinčių dalyvauti sprendžiant sveikatos problemas buvo 45% gyventojų. Pusė jų pasirinko pasyvų dalyvavimo būdą – informacijos gavimą per masines informavimo priemones. Gyventojai, kurie labiau rūpinasi savo sveikata ir mano, kad gali daryti įtaką sprendimams, kuriuos priima politikai ir specialistai sveikatos stiprinimo srityje, dažniau išreiškė norą dalyvauti sprendžiant problemas. Respondentų nuomone, lyginant įvairius šiuo metu taikomus visuomenės įtraukimo būdus, dažniausiai pasirenkamas pasyvusis būdas – visuomenė yra informuojama apie rengiamus sprendimus per masines informavimo priemones. Šitaip yra gal ir todėl, kad nėra aiškiai apibrėžtų procedūrų, kaip visuomenę įtraukti formuojant ir įgyvendinant sveikatos politiką. Taip pat savivaldybėms trūksta patirties, kaip dirbti su visuomene, ją vertinant ne kaip paslaugų gavėją, bet lygiavertį partnerį. Pasirenkamas lengviausias būdas – informacijos pateikimas per masines informavimo priemones. O aktyvesni bendruomenės įtraukimo būdai (visuomenės atstovų dalyvavimas darbinėse grupėse, sprendimų įgyvendinimo kontrolė), respondentų nuomone, yra taikomi gerokai rečiau.

Raktažodžiai: visuomenės dalyvavimas, galimybė kontroliuoti priimamus sprendimus.

E.Griniėnė

Vaikų ir paauglių psichosomatinės būsenos 1994 ir 2000 m. palyginamoji analizė, (30-34).

Santrauka

Straipsnyje analizuojamas psichosomatinių negalavimų paplitimas tarp pradinėjų ir vidurinių klasių moksleivių. Atlikta anoniminė anketinė apklausa 1994 m. rudenį Šiaulių miesto 8 mokyklose ir 2000 m. 12 Kauno miesto ir apskrities mokyklų. Tyrime dalyvavo 1588 moksleiviai: 620 – 1994 m. ir 968 – 2000 m., iš jų 792 berniukai ir 796 mergaitės. Nustatyta, kad pusė moksleivių skundėsi dažniais arba kartais jaučiamais psichosomatiniais negalavimais. Šiuos negalavimus moksleiviai vienodai nurodė ir 1994 m. (53,6%), ir 2000 m. (53,8%). Abiejų tyrimų duomenys parodė, kad kuo aukštesnėje klasėje moksleiviai mokėsi, tuo daugiau jų nurodė psichosomatinių negalavimų. (pvz. 1994 m. I kl. – 41,5%, V kl. – 51,7% ir IX kl. – 62,4%, $p < 0,05$). Mergaičių skundėsi daugiau nei berniukų ($p < 0,05$). Daugiau dažnų negalavimų moksleiviai patyrė 1994 m. negu 2000 m. ir šis skirtumas ryškesnis buvo tarp pradinėjų klasių moksleivių (10,2% ir 7,0%). Mokykloje blogiau nei namuose 1994 m. jautėsi daugiau moksleivių negu 2000 m. (84,3% ir 62,4%). Iš dažnai jaučiamų negalavimų daugiau moksleivių nurodė šešis. 1994 m. ir 2000 m. pradinėjų ir vidurinių klasių moksleiviai skundėsi, kad ilgai neužmiega, pavargsta mokykloje, bijo kontrolinių darbų, atsakinėti prie lentos, jiems dažnai neramu, pyksta. 2000 m. pradinukų, kurių negalavimai siejosi su mokykla, sumažėjo ($p < 0,05$), o vidurinių klasių moksleivių – padaugėjo ($p < 0,05$). Išaiškėjo tarpusavio priklausomybė tarp psichosomatinių negalavimų, kurie siejosi su mokymusi ir mokyklos aplinka, ir tų, kurie rodė įvairių veiksnių poveikį psichosomatinėi būsenai.

Raktažodžiai: moksleiviai, jaunesnysis mokyklinis amžius, paauglystė, berniukai, mergaitės, psichosomatiniai negalavimai.

R.Jankauskas, B.Pajarskienė, D.Adamonienė, G.Smolienskienė, R. Petrauskaitė- Everatt

Profesinės potencialių darbo aplinkos kancerogenų ekspozicijos įvertinimas Lietuvos įmonėse, (35-41).

Santrauka

Straipsnyje pateikiami tyrimo, atlikto pagal Europos Sąjungos INCO-Copernicus programą 2000-2001 m., duomenys. Tyrimo tikslas buvo išnagrinėti kancerogenų profesinės ekspozicijos apimtis ir intensyvumą Lietuvoje. Tyrimo metu buvo nustatytas kancerogenų veikiamų darbuotojų skaičius Lietuvoje ir palygintas su kitomis Europos šalimis, išnagrinėtas kancerogenų veikiamų darbuotojų pasiskirstymas Lietuvoje pagal ekonominę veiklą ir skirtingas kancerogenines ekspozicijas, ištirtas darbo aplinkos ir darbuotojų bioterpių užterštumo įvairiomis kancerogeninėmis medžiagomis lygis. Kancerogeninių medžiagų veikiamų darbuotojų skaičius buvo nustatytas panaudojant tarptautinę CAREX metodiką. Darbo aplinkos bei darbuotojų bioterpių užterštumo lygiai ištirti taikant aplinkos oro užterštumo tyrimų metodus. Nustatyta, kad Lietuvoje yra apie 469,2 tūkst. kancerogenų veikiamų darbuotojų, o tai sudaro 28% ekonomiškai aktyvių

šalies gyventojų, daugiausia dirbančių žemės ūkyje ir užsiimančių medžiokle – apie 140,8 tūkst., statybose – 68,4 tūkst. ir privataus namų ūkyje su samdomu personalu – 37,0 tūkst. Iš 68 potencialių darbo aplinkos kancerogenų Lietuvoje daugiausia darbuotojų yra veikiami saulės radiacijos – 213,1 tūkst. ir tabako dūmų patalpose – 79,0 tūkst.

Raktažodžiai: profesinė ekspozicija, darbo aplinkos kancerogenai.

L.Kimševaitė

Galvos smegenų trauma: ligonių slauga, (42-46).

Santrauka

Straipsnyje apžvelgta galvos smegenų traumos klasifikacija, klinika, paminėti gydymo principai, galimi padariniai. Smulkiai aprašyta pirmoji pagalba ir skubios slaugos priemonės įvykio vietoje ir nukentėjusįjį vežant. Nurodytos skubios pagalbos priemonės ligoninės priėmimo kambaryje. Aprašyta ligonio slauga skyriuje. Pateikiama praktinių patarimų ligoniui, jo artimiesiems ir slaugytojui.

Raktažodžiai: galvos smegenų trauma, ligonis, slauga.

D.Paškevičienė

Maisto skaidulos augalinės kilmės produktuose, (47-52).

Santrauka

Straipsnyje pateikiami maisto skaidulų tyrimai kai kuriose Lietuvoje auginamose daržovių rūšyse bei maisto produktuose išgrūdinių kultūrų. Skaidulinės medžiagos išskirtosnaudojant modifikuotą fermentinį – gravimetrinį netirpių ir tirpių skaidulinių medžiagų tyrimo metodiką. Netirpių maisto skaidulų daugiausiai yra šparaginėse pupelėse, griežtyje, raudonuosiuose burokėliuose, morkose ir pastarnokuose; tirpių skaidulinių medžiagų gausiausi šaltiniai – griežtis, topinambas, raudonieji burokėliai, kopūstai ir kt. Maisto skaidulų gausu avižinėse ir perlinėse kruopose, avižiniuose dribsniuose, „Rugelio“ duonoje. Be to, minėtuose produktuose nustatėme maisto skaidulų komponentų – celiuliozės, lignino, pektininių medžiagų, hemiceliuliozių sudėtį. Ištirtas pektininių medžiagų sudėties kitimas antaniniuose oboliuose per jų žiemojimo laikotarpį bei alyviniuose oboliuose nokimo laikotarpiu. Tiek vienu, tiek kitu atveju sumažėjo protopektino, o vandenyje tirpaus pektino padaugėjo, nežymiai pakito bendras pektino kiekis (nuo 1,06% iki 0,95%). Tyrimai atlikti Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Fiziologijos – biochemijos katedroje bei Maskvos mitybos institute. Straipsnyje naudojami 1988-1995 metais vykdytų tarplaboratorinių tyrimų duomenys.

Raktažodžiai: maisto skaidulos (arba skaidulinės medžiagos), fermentinis – gravimetrinis skaidulinių medžiagų tyrimo metodas, celiuliozė, ligninas, pektinas, hemiceliuliozės, daržovės, vaisiai, grūdinių kultūrų produktai.

D.Taškūnaitė, A.Vingras

Medicinos personalo suteiktos žinios motinoms apie naujagimio maitinimą ir slaugą, (53-59).

Santrauka

Tyrimo tikslas – sužinoti, kur ir kokios informacijos apie naujagymio žindymą ir maitinimą bei priežiūrą gavo Vilniaus miesto akušeriniuose stacionaruose gimdžiusios moterys, kokių problemų joms iškilo pirmą mažyliu gyvenimo mėnesį.

Tyrimo objektu pasirinktos 2001 m. Vilniaus mieste spalio-gruodžio mėnesiais gimdžiusios moterys. Į 73 anketos klausimus 4 kartus atsakė 103 motinos.

Tie patys praktiniai veiksmai motinoms gimdymo skyriuje ir namuose skyriaus personalo darbuotojų bei bendruomenės slaugytojų buvo parodomi nevienodai dažnai. Daugiausia naujagimio žindymo problemų buvo 2 savaitę (85,44%) ir 3 savaitę (69,90%) po gimdymo, o slaugos – 3 savaitę (50,49%) po gimdymo. Dažniausios buvo virškinimo, krūtų priežiūros bei odos ir gleivinių priežiūros problemos.

Naujagimio žindymo ir slaugos problemų atsiradimas nepriklausė nuo motinų amžiaus, išsilavinimo, auginamų vaikų skaičiaus ($p>0,05$).

Dažniausiai motinoms trūko medicinos personalo dėmesio, atidumo, informacijos bei veiksmy, susijusių su naujagimio slauga ir žindymu, praktinio parodymo.

Gimdymo skyriaus ir bendruomenės slaugos personalas turėtų skirti gerokai daugiau dėmesio ir laiko motinoms mokyti, kaip prižiūrėti ir maitinti naujagimį, jų būklės bei namų aplinkos įvertinimui ir korekcijai bei ieškoti būdų, kaip mažinti problemų, kylančių auginant naujagimį.

Raktažodžiai: naujagimis, maitinimas ir žindymas, slauga.

M.Kušleikaitė, A.Kirkutis, O.Rugevičienė, A.Razbadauskas

Cinko reikšmė kraujagyslių lygiųjų raumenų kontraktiškumui ir jų ultrastruktūrai, esant hipodinaminiam stresui, (60-64).

Santrauka

Tyrimų tikslas buvo nustatyti, kaip kinta krūtinės aortos lygiųjų raumenų tonusas ir jų ultrastruktūra dėl cinko poveikio, esant hipodinaminiam stresui.

48 parų trukmės hipodinaminį stresą sukėlėme B. M. Fiodorovo metodu šinšilos veislės triušiams (2,5-3,0 kg; $n=20$), juos imobilizuodami metaliniuose narveliuose. 10 triušių nuo 2-osios imobilizacijos paros kasdien papildomai su pašaru gaudavo cinko (dozė 0,3 mg/kg) cinko acetato pavidalu. Kontrolinius triušius ($n=10$) laikėme įprastomis vivariumo sąlygomis be intervencijos. Lygiųjų raumenų (su endotelium ir be jo) kontraktiškumą, veikiant adrenalinu (10^{-5} mol/l), ištyrėme mikromechanografiniu metodu. Krūtinės aortos lygiųjų raumenų ultrastruktūrą ištyrėme elektroniniu mikroskopu („Philips-300“). Cinko, vario ir mangano koncentracijas kraujo plazmoje nustatėme atominės absorbcijos metodu („Perkin- Elmer“). Tyrimo duomenys rodo, jog kontrolinių triušių ir papildomai su pašaru gavusių cinko krūtinės aortos lygiųjų raumenų be endotelio reakcija į adrenaliną buvo statistiškai reikšmingai didesnė negu esant endotelium, o negavusių cinko triušių lygiųjų raumenų reakcija į adrenaliną nepriklausė nuo endotelio. Be to, gavusių cinko triušių krūtinės aortos lygiųjų raumenų su endotelium ir be jo reakcija į adrenaliną buvo mažesnė negu kontrolinių ir negavusių cinko triušių. Cinko gavusių triušių kraujo plazmoje cinko, vario ir mangano koncentracija prieš ir po

intervencijos patikimai nekito ir lygiųjų raumenų ultrastruktūra buvo normali. Cinko negavusių triušių kraujo plazmoje po intervencijos sumažėjo cinko, mangano ir padidėjo vario koncentracija, o aortos lygiuose raumenyse išryškėjo branduolio piknozė, invaginacijos, chromatinio kondensacija. Taigi cinkas, esant hipodinaminiam stresui, apsaugo krūtinės aortos lygiųjų raumenų ultrastruktūrą ir mažina jų tonusą.

Raktažodžiai: hipodinaminis stresas, cinkas, krūtinės aorta, lygieji raumenys, tonusas, ultrastruktūra.

J.Stankevičiūtė, S.Urbienė

Pieno rūgšties bakterijų įtaka denitrifikacijos procesams rūkytose dešrose, (65-72).

Santrauka

Gaminant rūkytus ir kai kuriuos kitus mėsos produktus naudojami tokie priedai: nitritai, pieno rūgšties bakterijos ir kt. Pieno rūgšties bakterijos užtikrina stabilią technologinio proceso eigą. Nitritai yra svarbūs gaminių spalvai, skoniui, aromatum, tačiau turi neigiamą poveikį vartotojų sveikatai. Šiame darbe nustatyta pieno rūgšties bakterijų įtaka nitritų, nitratų kitimui ir jų sumažėjimui, gaminant rūkytas dešras kintant įvairiems technologiniams veiksniams (panaudojant fermentuotą-džiovintą faršą, keičiant faršo fermentacijos trukmę). Nustatyta, kad į dešrų faršą įdėti gana dideli nitratų kiekiai gamybos proceso metu sumažėja iki 90-95%. Daugiausia nitritų sumažėja fermentacijos proceso metu per pirmąsias 24 val. Atlikti tyrimai parodė, kad nitritų sumažėjimui didžiausią įtaką turi pieno rūgšties bakterijos, kurių vystymosi dėka galima pagaminti vartotojui tinkamą, kokybišką ir saugų produktą.

Raktažodžiai: nitritai, nitratai, pieno rūgšties bakterijos, rūkyti mėsos produktai, fermentacijos procesas.

R.Proškuvienė, V.Zlatkuvienė, M.Černiauskienė, A.Kalinkevičienė

Jaunimas ir kūno dekoravimas, (73-78).

Santrauka

Šiuo metu tatuiruotės ir ypač auskarai tarp jaunimo yra paplitęs reiškinys ir pastebima tendencija dar labiau plisti. Kaip nurodoma literatūros šaltiniuose, dekoruojasi įvairaus amžiaus ir socialinių grupių žmonės, stebimas ryšys su rūkymu, narkotikų vartojimu, elgesio nukrypimais. Taip pat literatūroje pateikiama duomenų, kad tatuiravimas, auskarų vėrimas įvairiose kūno vietose gali būti susijęs su rizika susirgti kai kuriomis odos ligomis, per kraują plintančiomis infekcijomis.

2002 m. naudojant anonimines anketas buvo apklausta 920 Vilniaus pedagoginio universiteto studentų siekiant išsiaiškinti jų požiūrį į kūno dekoravimą ir su tuo susijusias sveikatos bei elgesio problemas. Apklaustos rezultatai parodė, kad tatuiruotes turėjo 4,7 proc. tiriamųjų (5,8 proc. vyrų ir 4,4 proc. moterų), auskarus – 67,7 proc. (13,0 proc. vyrų ir 78,6 proc. moterų). Medicininėse kosmetologijos įstaigose tatuiruotės buvo atliktos tik 57,8 proc. tiriamųjų. Jaunesni asmenys rečiau naudojo medikų paslaugomis. Pirmosios tatuiruotės dažniausiai buvo atliktos, kai tiriamiesiems buvo 16-20 metų, auskarai moterims dažniausiai buvo įverti 11-15, vyrams – 16-20 metų. Labiausiai kūno

dekoravimas patinka jaunesnio (iki 20 metų) amžiaus studentams. Svarbiausi motyvai – gražu, madinga, tai priemonė atkreipti kitų dėmesį ir pan.

Didelė dalis tiriamųjų nežino apie tatuiruočių ir auskarų vėrimo pavojų sveikatai. Tatuiruoti asmenys dažniau rūko, vartoja alkoholį ir nelegalius narkotikus.

Raktažodžiai: studentai, sveikata, tatuiruotė, auskarų vėrimas, gyvensena.

R.Petrauskaitė-Everatt, R.Jankauskas, J.Kalibatas

Rizika susirgti vėžiu dirbant naftos perdirbimo įmonėse. Epidemiologinių tyrimų apžvalga, (79-84).

Santrauka

CAREX (Karcinogenų ekspozicijos informacijos sistema) duomenimis, Lietuvoje apie 470 tūkst. (28% dirbančiųjų) asmenų darbo vietose yra veikiami kancerogenų. Tarptautinio vėžio tyrinėjimo centro duomenimis, naftos perdirbimo įmonių operatoriai ir remontininkai gali būti veikiami daugelio medžiagų, tokių kaip alifatiniai ir aromatiniai angliavandeniliai, vandenilio sulfidas, policikliniai aromatiniai junginiai, benzenas, asbestas. Deja, po 1997 m. buvo atliktas tik vienas epidemiologinis tyrimas, vertinantis darbo naftos perdirbimo įmonėje riziką susirgti vėžiu. Ši literatūros apžvalga apima straipsnius iš „Medline“ nuo 1989 m. sausio 1 d. Ypatingas dėmesys kreipiamas į tyrimus, kurių duomenys publikuoti po 1997 m. sausio 1 d., nes jie pateikia naujausius kohortinių tyrimų, apimančių ilgesnius laikotarpius, rezultatus.

Beveik visuose tyrimuose buvo pastebėtas apskritai mažas mirtingumas nuo vėžio. Didesnė rizika susirgti leukoze, palyginti su bendra populiacija, nustatyta kai kuriose kohortose arba tam tikrose dirbančiųjų grupėse. Buvo aprašytas ir didesnis sergamumas tam tikrų tipų leukozėmis ir kitų tipų leukozėmis ir kitų limfinio ir kraujodaros audinių navikais (limfoma, mieloma ir kt) ar mirtingumas nuo jų. Rizika susirgti šia liga didesnė darbininkams, kurie dirbo daugiau kaip 20-30 metų ir/ar po 20-30 metų nuo darbo pradžios. Tikėtina, kad darbas naftos perdirbimo įmonėse gali turėti įtakos susirgti galvos smegenų, inkstų, plaučių vėžiu ir mezotelioma. Kai kuriuose tyrimuose pastebėtas darbo naftos perdirbimo įmonėje ir padidėjusio sergamumo ar mirtingumo nuo odos vėžio, taigi ir melanomos ryšys. Sveiko darbuotojo efektas, duomenų apie ekspoziciją trūkumas, ankstesnių darbo vietų įtaka, latentinio periodo įtaka, trukdančių veiksnių įtaka – tai problemos, ribojančios daugelį aptartų tyrimų.

Raktažodžiai: naftos perdirbimo įmonės, profesinis vėžys, kohortų tyrimai, atvejo-kontrolės tyrimai.

Salmeterolio/flutikazono propionato sudėtinio preparato ir flutikazono propionato kaštų efektyvumo tyrimai tarp pacientų, sergančių bronchine astma įvadas ir apžvalga, (85-88).

Parengta pagal Bo Lundback, Willem R.Pieters, Gunnar Johansson, Mona Palmqvist, Martin J. Price, Seema Sondhi and Robert M. A. Thwaites.

Santrauka

Kai pradedama gydyti nauju vaistu, svarbu žinoti gydymo ekonominę naudą. Tai ypač svarbu lėtinių ligų, pvz., astmos atveju. Nepaisant platesnio astmos fiziologijos supratimo, ši liga reikšminga analizuojant sergamumą ir mirštamumą daugelyje šalių ir finansiškai užima esminę dalį sveikatos apsaugos sistemoje.

Atlikti ekonominiai tyrimai siekiant nustatyti trijų dozių salmeterolio propionato (SFC) 50/100, 50/250, 50/500 µg, vartojant du kartus per dieną, ir atitinkamų flutikazono propionato (FP) 100, 250 ir 500 µg dozių, vartojant du kartus per dieną, kaštų efektyvumą. Ekonominiai tyrimai atlikti pagal 12 savaičių duomenis iš trijų randomizuotų kontroliuojamų klinikinių studijų, kurių metu tirtos astma sergančių suaugusių ir paauglių grupės. Tyrimas buvo vertintas atsižvelgiant į Švedijos sveikatos apsaugos sistemą. Skaičiuoti tik tiesioginiai kaštai. Duomenys iš kasdienių ligonio užrašų parodė, kad visos trys SFC dozės susijusios su ryškiai aukštesniu sėkmingai gydytų savaičių skaičiumi (tikėtinas pef rodiklio pagerėjimas $\geq 5\%$ nuo pradinio lygio), palyginti su FP monoterapija. Gydant šiomis trejomis sudėtinio preparato dozėmis sėkmingai gydytų savaičių kaštai buvo mažesni nei gydant atitinkama FP doze (nuo 150,9 iki 365,1 SEK (nuo 18,31 iki 44,30 JAV dolerio) palyginti su nuo 169,0 iki 487,8 SEK (nuo 20,50 iki 59,18 dolerio). nepaisant didesnės naujo vaisto kainos) (SEK= Švedijos krona).

Kaštų efektyvumo augimo tyrimas parodė, kad kiekvienos papildomos gydymo SFC savaitės kaštai buvo 133,4 SEK (16,18 dolerio), 12,6 SEK (1,53 dolerio) ir 192,1 SEK (23,31 dolerio), kai dozės atitinkamai 50/100, 50/250, 50/500 µg. Jautrumo analizė parodė, kad šie rezultatai patikimi vertinant pagal daugelį prielaidų. Todėl bronchinės astmos gydymas SFC 50/100, 50/250, 50/500 µg dozėmis Švedijos sveikatos apsaugos sistemai yra finansiškai naudingesnis nei atitinkamų FP dozių skyrimas.